

کارایی داخلی آموزش

Internal Efficiency of Education

کارایی به مفهوم بیشترین مقدار ستانده با کمترین مقدار از نهاده است. در حوزه آموزش کارایی را از دو منظر مورد بررسی قرار می‌دهند: کارایی داخلی و کارایی خارجی. کارایی داخلی به کارآمد بودن منابع در درون نظام آموزشی می‌پردازد. درحالی‌که کارایی خارجی به مقایسه بازده اقتصادی سرمایه‌گذاری در آموزش، با بخش‌های دیگر متمرکز می‌شود (عمادزاده، ۱۳۹۷). کارایی داخلی آموزش بدین معنی است که چگونه می‌توان با مقدار مشخصی از منابع به بیشترین مقدار محصول (موفقیت تحصیلی) دست یافت. کارایی داخلی یک نظام آموزشی ارتباط بین نهاده‌های به‌کاررفته و ستانده‌های به‌دست‌آمده است (نادری، ۱۳۸۰). کارایی داخلی عموماً برای مقطع خاصی محاسبه می‌شود، و ساده‌ترین شاخص آن هزینه متوسط هر واحد مشخص از آموزش تولیدشده است. برای مثال، هزینه متوسط دانش‌آموزی که دیپلم دبیرستان را اخذ می‌کند چقدر است؟ یا هزینه متوسط دانشجویی که به سطح مشخصی از دانش و توانایی دست می‌یابد چه اندازه است؟ نهاده‌های آموزشی عبارت‌اند از: معلمان، کارکنان و مدیران آموزشی، دانش‌آموزان، مواد و تجهیزات آموزشی، ساختمان‌ها، تکنولوژی آموزشی و تمام وسائلی که فرآیند تدریس و یادگیری در فضای مدرسه را فراهم می‌کند. ستانده‌های آموزشی عبارت‌اند از: موفقیت تحصیلی، کسب دانش و مهارت‌ها، نگرش‌ها، باورها، و طرز رفتار و برخورد با مسائل. معیار سنجش کارایی داخلی درواقع ستانده تولید شده یا تعداد دانش‌آموزانی است که توانسته‌اند با موفقیت یک سال تحصیلی را به پایان برسانند. به عبارت دیگر، درصد دانش‌آموزان ورودی که توانسته‌اند طی سال با موفقیت این دوره را به پایان برسانند، ملاک ساده سنجش کارایی داخلی است (Monk et al, ۲۰۰۱). کارایی داخلی عبارت است از

میزان یادگیری حاصل از حضور در مدرسه در مقابل منابع مورد استفاده. به زبان دیگر، آیا تخصیص منابع به بخش آموزش بهینه بوده و توانسته دستیابی به هدف را ممکن سازد. برای مثال، چنانچه هدف پذیرش بیشتر دانش‌آموزان در آزمون سراسری دانشگاه‌ها باشد. مدرسه می‌خواهد بداند که سرمایه‌گذاری در کدامیک از گزینه‌های زیر از کارایی بالاتری برخوردار است: خرید و در اختیار قرار دادن کتاب‌های کمک آموزشی به دانش‌آموزان یا استفاده از کلاس‌های تقویتی در مدرسه. هریک دستیابی به هدف را با هزینه‌های کمتر میسر و ممکن سازد، از کارایی داخلی بیشتری بهره‌مند بوده است.

نتیجه آن که کارایی داخلی هر نظام آموزشی به شدت وابسته به نهاده‌ها، فرآیندها و ستانده‌های نظام آموزشی می‌باشد. بی‌شک کیفیت نهاده‌ها می‌تواند نقش اساسی در ستانده‌های آموزشی داشته باشد (Murnane et al, 2016). برای مثال، کیفیت معلم در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزش و "نرخ گذر" وی به مقاطع بالاتر بسیار مؤثر است. کیفیت معلم سبب می‌شود تا از تعداد تکرارکنندگان پایه و ترک تحصیل دانش‌آموزان کاسته شود. بنابراین، بهبود کارایی داخلی نظام آموزشی به شدت به کیفیت نهاده و فرآیندها وابسته است.

کتاب‌شناسی

عمادزاده، مصطفی (۱۳۹۷). *اقتصاد آموزش و پرورش*، چاپ سی و سوم، تهران: جهاد دانشگاهی دانشگاه اصفهان.

نادری، ابوالقاسم (۱۳۸۰). «اقتصاد آموزش و جایگاه آن در نظام آموزش عالی ایران»، *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*.

Monk, David H., and Walberg, Herbert J., eds. (2001), "Improving Educational Productivity". Greenwich, CT: Information Age.

Murnane, R. J. and Ganimian, Alejandro J. (2016), "Improving Education in Developing Countries: Lessons From Rigorous Impact Evaluations", *Review of Educational Research* 86(3)

مصطفی عمادزاده

گروه اقتصاد دانشگاه اصفهان